

אתגרי המודיעין בזירה הפנימית: טרור וחתרנות מדינית במגזר היהודי

ברק בן צור

רקע

אתגרי המודיעין, הסיכול והמניעה בזירה הפנימית כוללים איומי טרור וחתרנות מדינית, ריגול מדינתי, ריגול תעשייתי וריגול המופעל בידי ארגוני טרור. כמו כן, הם כוללים מניעת דליפת סודות מדינה ופשע מאורגן.¹ המורכב והמאתגר ביותר מבין איומים אלה הוא הטרור והחתרנות המדינית, המובלים בידי בודדים ובידי קבוצות מקרב הציבור היהודי. איום זה מהווה סיכון של ממש ליציבותה של המדינה, ואם לא יסוכל באיבו, הוא עלול להפוך בטווח הארוך לסיכון למשטר הדמוקרטי בה. כך מלמדת אותנו שרשרת של מעשי אלימות, טרור והתנקשות, שמרביתם הם מבית היוצר של קבוצות או בודדים אשר אימצו אידיאולוגיה פונדמנטליסטית או ימנית קיצונית. השאלה היא האם לנוכח השינויים במוקדי הכוח הפוליטיים בישראל ו"חילופי אליטות", יישאר מופע טרור זה נחלת הקבוצות המזוהות שנטלו בו חלק בעבר, או שמא יתפשט, כפועל יוצא מהמציאות המשתנה, גם לקבוצות קיצוניות ממחנה השמאל. מאמר זה מתמקד בתיאור ובניתוח האיומים מצד הקיצונים, הן מהימין והן מהשמאל.

האיום מצד הימין הקיצוני

על הסיכונים מצד הימין הקיצוני ניתן ללמוד מתוך עיון בכתב האישום של המתנקש בראש הממשלה יצחק רבין. כתב האישום מספק מספר תובנות: האחת, מדובר בחוליית טרור שביקשה לסכל תהליך מדיני באמצעות התנקשות בראש הממשלה. בהקשר זה נכתב שם כי "הנאשם החליט לרצוח את יצחק רבין תחילה, משום שראה בו סכנה מוחשית יותר בהיותו מנווט המדיניות";² התובנה השנייה היא שהחוליה פעלה ותכננה את צעדיה במשך למעלה משנתיים, שבמהלכם דנה בדרכי פעולה שונות למימוש יעדה, וזאת מבלי שנחשפה; התובנה השלישית נוגעת לרקע של המתנקש, לעברו הצבאי והביטחוני וכן ד"ר ברק בן צור מומחה למודיעין ולביטחון. שירת בעבר באגף המודיעין וכבכיר בשירות הביטחון הכללי.

אתגרי קהילת המודיעין בישראל | שמואל אבן ודוד סימן טוב, עורכים
41 | המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל אביב, יוני 2017

לישראליותו – מיומנויות ומאפיינים שהקלו עליו את ההתקרבות וההגעה לעמדת ירי ממש מאחורי גבו של ראש הממשלה.³ מעשה ההתנקשות סתר את הפרדיגמה שרווחה באותה עת וגרסה כי "יהודי לא ירים ידו על ראש ממשלה בישראל". תפיסה זו לא התערעה במערכת הביטחון למרות הסימנים המעידים שהצטברו והצביעו על הלך הרוח האלים ועל המוכנות להפעיל כוח, לרבות רצח פוליטי, במטרה למנוע תהליך מדיני עליו החליטה הממשלה הנבחרת.⁴

שירותי ביטחון הפנים של מדינת ישראל התמודדו עם אתגר החתרנות והטרור היהודי מראשית ימיה של המדינה.⁵ מתברר כי השאלה לגבי אופיין של קבוצות חתרניות מן המגזר היהודי, והאם הן מוכנות להשתמש באלימות כדי לממש את יעדיהן האידיאולוגיים או הפוליטיים, העסיקה את שירותי המודיעין לאורך השנים, אולם המענה היה לא פעם חלקי בלבד.⁶ דוגמה בולטת לכך היא גישתו של שירות הביטחון הכללי לאחר הבחירות של שנת 1977, כאשר הרכבת הממשלה הוטלה על מנהיג "הליכוד", מנחם בגין. לאחר חילופי השלטון פעל ראש השב"כ, אברהם אחיטוב, בנמרצות והורה לצמצם את הכיסוי המודיעיני על גורמי הימין הקיצוני, ולבער חלק ניכר מהתיקים של שירות הביטחון הכללי שעסקו בכך. הנחת העבודה שלו הייתה כי נוכח תוצאת הבחירות, המוטיבציה של גורמי הימין הקיצוני לנקוט פעילות אלימה תקטן באופן משמעותי, וכתוצאה מכך ניתן לחסוך באמצעים.⁷

המציאות הוכיחה כי שירות הביטחון כשל בהבנת הזרמים העמוקים בקרב הציבור הדתי-אמוני בישראל ולא העריך נכונה את נחישותם של בודדים וקבוצות לפעול בדרך אלימה כדי לסכל תהליך מדיני, גם אם הוא מובל בידי ממשלת ימין. ההוכחה הבולטת לכך היא "המחתרת היהודית", אשר החלה את התארגנותה בסוף שנות השבעים של המאה העשרים, ואנשיה נעצרו באפריל 1984 לאחר מספר פיגועי טרור נגד פלסטינים. יצוין כי תוכנית אסטרטגית של מחתרת זו לפיצוץ מסגד כיפת הסלע בירושלים במטרה להכשיר את השטח לבניית בית המקדש נודעה לשב"כ רק לאחר מעצר חבריה. ההכנות הדקדקניות שעשו, ובכלל זה איסוף המידע על אתר הר בית, האימונים הממוקדים והכנת הציוד הייעודי למשימה, נלמדו והובנו לאשורם רק בדיעבד ומפי העצורים עצמם.⁸

ועדת שמגר – ועדת החקירה הממלכתית לחקירת הטבח במערת המכפלה שנערך על ידי היהודי ברוך גולדשטיין בפברואר 1994 – נדרשה גם היא לסוגיית ההיערכות המקדימה למעשי טרור על ידי יהודים והתייחסה במסגרת מסקנותיה לשאלה כיצד ניתן לשפרה. הוועדה המליצה להקים גוף מחקרי בשירות הביטחון הכללי, אשר יעסוק בתרחישים ובתסריטים של פיגועים אפשריים כאלה.⁹ חברי הוועדה העריכו כי דיון בדרכי פעולה אפשריות של גורמים קיצוניים והצגתן, גם אם אין בנמצא מידע קונקרטי

לגביהן, יסייע לגשר בין הקושי להעריך נכונה את האיום הפוטנציאלי ובין האופן בו מתממשים איומים אלה בפועל פעם אחר פעם.

לצד הפעילות האלימה, שיסודה באידיאולוגיה פוליטית ומטרתה סיכול הסדרים מדיניים, מתקיימת בקרב הימין הקיצוני בישראל גם פעילות להרחבת התמיכה ברעיון שלטון ההלכה, קרי המרת המשטר הדמוקרטי במשטר דתי הלכתי. אחת מהקבוצות שעסקו בכך הייתה קבוצת "הרמבמיסטים", שהחלה בפעילותה באמצע שנות התשעים של המאה שעברה. חברי הקבוצה, שדגלו במילוי ציוויי הרמב"ם ככתבם וכלשונם,¹⁰ עברו הקצנה ואימצו דרך של סגפנות ואורח חיים של קרבה "לאלוקים ולטבע".¹¹ בחלק מדיונייהם הם עסקו בסוגיית מותה של הריבונות הישראלית ולידתה המחודשת של הריבונות היהודית.¹² מתוך כך, גם נדונה אצלם השאלה כמה אנשי שמאל או חילונים יש לחסל כדי להתניע תהליך של חזרה בתשובה לשם קידום הרעיון של מדינת ההלכה. קולות דומים השמיע גם הרב שלום דב וולפא שצמח בתנועת חב"ד. וולפא, שלו השפעה בקרב "נוער הגבעות", התבטא כי "מדינת ישראל היא אויב העם היהודי". לטענתו, המדינה אינה מבשרת הגאולה ויש להתייחס אליה כאל שלטון זר, כפי שהתייחסו אל המנדט הבריטי.¹³

תפיסת עולם דומה התבססה בקבוצה שהמנהיג הרוחני שלה היה הרב יצחק גינצבורג ומרבית חבריה היו תושבי היישוב יצהר בשומרון. תלמידיו של הרב הקימו את תנועת "דרך חיים", אשר שמה לעצמה מטרה לכוון מלכות בישראל.¹⁴ אחד מתלמידיו הבולטים, הרב יצחק שפירא, אף בנה תשתית הלכתית הקובעת עקרונות ללחימה בגויים. הוא נתן ביטוי לכך בספרו **תורת המלך – דיני נפשות בין ישראל לעמים**, שנכתב במשותף עם הרב יוסי אליצור, גם הוא מיישבת "עוד יוסף חי".¹⁵ הרוח הנושבת בספר מובילה למסקנה כי אנו נמצאים במצב של מלחמה, בו מתירה ההלכה פגיעה גם בחפים מפשע, קרי פגיעה גורפת באוכלוסיית האויב. חובת המלחמה מוטלת על היחיד וזו מצווה אשר עליו לקיים גם אם הדבר כרוך בעקיפת הרשויות ובפעולה הנוגדת את הוראותיהן.¹⁶ אמירה חשובה המאירה את הדרך עליה ממליצים שני הרבנים מופיעה בהערת שוליים העוסקת בסוגיית הנקמה – סוגיה בה עסקו רבנים אלה בפרסומים קודמים: "ויש להעיר בהקשר זה שהאויב הערבי זהיום ידוע במעשים אכזריים ופרועים, וחוסר במידה כנגד מידה כלפיהם רק מגדיל את אכזריותם".¹⁷ גם אם ההערה הובאה בשוליים, יש בה אמירה ברורה שהובנה היטב על ידי תלמידיהם. בהקשר זה יש לציין את הרב עידו אלבה, תושב קריית ארבע ומורה בכולל במערת המכפלה, שהיה אף מפורש יותר בהטילו את חובת המלחמה על היחיד. הוא ביטא את פרשנותו ההלכתית במסמך קצר תחת הכותרת "בירור הלכות הריגת גוי" שהופץ בין תלמידיו במערת המכפלה באפריל 1994. הפסקה הראשונה של חיבורו מבחירה את הבסיס להשקפתו: "האיסורים של 'לא תרצח' ו'שופך דם האדם' אינם שייכים ביהודי

שהורג מי שאינו יהודי". סמכותו הרוחנית של הרב אלבה נתנה רוח גבית לתלמידיו היהודים ואיתן קהלני, אשר ביקשו להרוג פלסטינים, אולם נעצרו בידי שירות הביטחון הכללי שעקב אחריהם ופעל לסכל את כוונתם.¹⁸

השתקפות נאמנה של תפיסת עולם זו ניתן לראות בהתארגנות "המרד", אשר חבריה נמנים או מקורבים ל"נערי הגבעות" הפזורים במאחזים השונים ברחבי יהודה ושומרון. קבוצה זו התגבשה במהלך שנת 2013 סביב המטרה המרכזית – שינוי המשטר בישראל וקירוב הגאולה.¹⁹ כדי לממש את מטרתם, הגיעו חברי הקבוצה למסקנה כי יש להכריז על מרד, שבשלב ראשון יכלול פעולות אלימות נגד ערבים בגדה המערבית – פעילות חבלנית שתיצור תסיסה ותוביל לאנרכיה, שתלך ותתעצם עד למיטוט השלטון בישראל.²⁰ הפיגוע הבולט של הצתת הבית בכפר דומא ופגיעה במשפחה שלמה תואם במידה רבה הן את האסטרטגיה והן את הטקטיקה המוצעת של קבוצה זו.²¹ בראיית חבריה, במקום השלטון הממוטט יימשח מלך בישראל, ייבנה בית המקדש, הקשר עם מדינות העולם ינותק, ובכך תיבלם ההשפעה המערבית על החברה בישראל, הגויים יגורשו מן הארץ ומשטר הלכה יונהג במרחב הציבורי.²² מובילי הקבוצה הקפידו על מיון האנשים, שצורפו אליה על בסיס המחויבות לרעיון המרד וההזדהות האידיאולוגית המלאה, לרבות זו הכרוכה בהוצאה לפועל של מעשי אלימות ופגיעה באוכלוסייה ערבית. מטרה משנית שלהם, אולם חשובה, הייתה סינון סוכנים ומודיעים אפשריים של שירות הביטחון הכללי, ובדרך זו שמירה על חשאיות הקבוצה ופעילותה.

מלבד התוויית הדרך והצבעה על האסטרטגיה, נכתבה בהתארגנות "המרד" גם תורת לחימה, הכוללת פרקים מעשיים שנועדו להכשיר את חברי הקבוצה לפעילות חשאית ואלימה. במסמך, שכונה "מלכות הזדון", מוסבר כיצד יש להקים את התשתית ולצקת את העקרונות שעל פיהם תפעל הקבוצה. התשתית לא תכלול מפקדה או הנהגה מוגדרת, אלא תאים שיפעלו בנפרד: "מכיוון שאין סיכוי, כל כך, להקים מחתרת רצינית ומאורגנת בשלטון הזר ששולט כאן, אז המטרה [היא] פשוט להקים תא בכל ישיבה/גבעה/עיר/אזור".²³ יש לציין כי חלק ניכר מאלה שהצטרפו לקבוצה אינם תושבי ההתנחלויות והמאחזים, אלא נערים שנפלטו ממערכת החינוך במקומות שונים בארץ ולא מצאו מסגרת קולטת אחרת.²⁴

באותו מסמך שולבו הנחיות כיצד יש להימנע מאיתור ומעקב באמצעים אלקטרוניים והצבעה על התכונות של הטלפונים החכמים המנוצלות בידי שירותי המודיעין והביטחון להאזנה, לאיכון ולשאיבת מידע. הומלץ על הימנעות מנסיעה בכלי הרכב הקבוע, שכן הוא ניתן למעקב אלקטרוני, וכן על הקפדה על כיסוי פנים והסוואה ועל הדרך להימנע מהותרת עקבות וסימנים בזירת הפעולה. עוד מסביר המסמך כי לפעולות החשאיות האלימות יש להקדים איסוף מודיעין ותכנון קפדני. אחד מאמצעי האיסוף המתוארים הוא הסיור והתצפית על היעדים האפשריים בידי כוח סיור המכונה "כולל חצות", אשר

משימתו היא "למצוא מטרות חבלה, כמו קווי חשמל, מים, רכבים חדישים ויקרים, בתים, מסגדים, עדרי צאן, מצלמות, עמודי חשמל מעץ [...]".²⁵ המסמך מפרט כיצד יש לנהל את פעילות השטח – "בתחילה בדברים קטנים, ולאט לאט לעלות את הרף".²⁶ בקבוצת "המרד" ניתן להצביע על קו מחבר בין האידיאולוגיה, התוויית היעד האסטרטגי ושיטת הביצוע, הכוללת פירוט תורת הלחימה והטקטיקה למימוש המטרות. יש בכך עליית מדרגה בהשוואה לקבוצות העבר, הן בראיית העל והן בפשטות הביצוע. גישת הקבוצה מזכירה במידה רבה דרכי פעולה של קבוצות אלימות אחרות הפעילות במזרח התיכון, בעיקר באופן הפנייה לפעילים בכוח והקריאה להם לפעול ברוח האידיאולוגיה, ללא הנחייה מפורשת וללא הסתמכות על שרשרת פיקוד צרופה. אחת מהשיטות של הקבוצה כללה הקלטת מסרים קצרים של חברים בה והפצתם ברשתות חברתיות. במסרים אלה הוצג הפן הלעומתי וההתגרות בשלטון החוק כמעשה קל לביצוע, וזאת במטרה להקסים צעירים שוחרי הרפתקאות והתנסויות חדשות.²⁷ המדובר באסטרטגיית "המים הזורמים" – הפצה של רעיונות ופנייה אל קהל יעד יחד עם הגדרה של היעדים ומתן הכלים דרך המרחב התקשורתי החכם. הפנייה היא אישית, "מעבר לכתפי ההנהגה הלאומית והמקומית", אולם היא אינה נשאת בחלל הריק כאמירה כללית, אלא מספקת את הכלים ללימוד עצמי של דרך הביצוע ולהכנת האמצעים והמטרות לתקיפה. הפעולה היא כזרם המים המחפש ומפלס דרך בחזית רחבה ומצליח לחצות בנקודה החלשה.²⁸ פעילות מסוג זה, המובלת בידי תשתית בעלת פריסה רחבה, שחבריה מעורים בחברה הישראלית ויש להם יכולת תנועה ונגישות ליעדים שונים בכל רחבי ישראל, מהווה ממד חדש של סיכונים וקשיים המוצבים בפני שירותי המודיעין וגופי הביטחון של מדינת ישראל העוסקים בסיכול ובמניעה.

האיום מצד השמאל הקיצוני

עיקר הפעילות הלעומתית והאנטי ממלכתית בקבוצות השמאל הקיצוני בישראל הוא במישור החתרנות המדינית, אך קרה גם יותר מכך: ב-7 בדצמבר 1972 עצרה משטרת ישראל מספר עשרות אנשים, ביניהם ארבעה יהודים, באשמת התארגנות לביצוע פעילות ריגול וחבלה. בראש החוליה היהודית עמד אודי אדיב, יוצא קיבוץ גן שמואל, לוחם בחטיבת הצנחנים שהשתתף במלחמת ששת הימים. אדיב, באותה עת סטודנט באוניברסיטת חיפה, היה פעיל ב"חזית האדומה" – תא בארגון השמאל הקיצוני "מצפן" – וגויס בידי דאוד סמעאן תורכי, ערבי-נוצרי ישראלי שעמד בראש תשתית הריגול והחבלה. במסגרת פעילותו החשאית ביקר אדיב בדמשק ונפגש עם גורמי מודיעין סוריים.²⁹ בחקירתו הוא תיאר את תהליך איבוד האמון במוסדות המדינה ואת ההקצנה שחלה בעמדותיו: "בשלהי מאי 1967 עדיין ציפיתי שמנהיגיה של מפ"ם יקומו נגד הגל המיליטריסטי הלאומני ששטף אז את המדינה וימנעו את

פרוץ המלחמה. אולם הם תחילה רק שתקו וגמגמו, ובסופו של דבר השתתפו בחגיגת הניצחון והכיבוש".³⁰ לגרסתו, הוא הגיע למסקנה כי עליו לפעול כפי שפעל, מכיוון שבכלים הדמוקרטיים ובמחאה ציבורית לא ניתן היה להביא לשינוי.

מרדכי ואנונו החל את עבודתו כטכנאי בקריה למחקר גרעיני בשנת 1976. בתקופת מבצע "שלום הגליל" הוא עבר תהליך של הקצנה וחבר לגורמי שמאל קיצוניים. באותה עת הוא החל לאסוף מידע על המתקנים בהם עבד ועסק בצילום רכיבים סודיים. ב-27 באוקטובר 1985 עזב ואנונו את ישראל עם החומר הסודי שצבר, וניהל מגעים עם עיתונאים בריטיים במטרה לפרסמו. הוא פעל בגפו. בראייתו, העברת המידע על עוצמתה ויכולתה הגרעינית של מדינת ישראל הייתה מהלך שנועד להציל את החברה הישראלית מידי עצמה ולשמור על ערכיה הבסיסיים.³¹

ענת קם, פקידה בלשכת אלוף פיקוד המרכז, העבירה בשנת 2008 אלפי מסמכים ומצגות ברמות סיווג שונות, שהגיעו לידיה, לתיקיית מחשב. משם הועלו המסמכים למדיה מגנטית, ומאוחר יותר הועברו לידי עיתונאי. לטענתה, הדבר נעשה מתוך אמונה כי יש בכך כדי לשמור על ערכי היסוד והעקרונות החוקתיים של מדינת ישראל.³² לדבריה, היא פעלה מתוך אידיאולוגיה צרופה וגישה של "תיקון עולם", ובפרסום המידע היא ביקשה להראות, לכאורה, כי זה"ל מפר דין וכי פסיקות בג"ץ אינן מיושמות.³³ אירוע ענת קם מהווה דוגמה לסיכון הטמון ביכולת המתפתחת לניוד נפחי מידע בסדרי גודל ארכיוניים למדיה מגנטית, הברחתם והדלפתם או שאיבתם מרחוק. אמצעים אלה מספקים לדמויות בעלות מוטיבציה ונגישות לאתרים מסווגים פוטנציאל לגרום נזק שאינו מוכר מן העבר. דוגמה בולטת לכך מחוץ לישראל הוא מעשהו של עובד סוכנות הביון המרכזית של ארצות הברית, אדוארד סנודן, שהדליף מידע סודי אודות תכניות ריגול מסווגות של ה-NSA.³⁴ היכולת לתת מענה ראוי ומקיף לאתגר זה נמצאת רק בשלביה הראשונים.

סיכום

אובדן האמון בממלכתיות הישראלית והתחזקות גורמי השפעה חיצוניים הם מניעים חוצי מחנות. יתרה מכך, תהליך הגלובליזציה, לצד התרומה שיש בו לסחר חופשי, לעידוד יזמות ולתחרות, מחזק קבוצות וארגונים לא מדינתיים, ובמקביל מחליש את המסגרת המדינית. תהליך זה ניזון מהקישוריות, מהתנועה החופשית של טובין ואנשים ומנגישות בלתי מוגבלת למידע ולפיתוחים טכנולוגיים הזמינים לכל.

תנאים אלה מהווים רקע להתגבשותן של מסגרות חשאיות, חתרניות ואלמות. ראוי להדגיש כי ההתרחקות ותחושת הניכור ממוסדות המדינה וחוסר אמון במערכת הממלכתית הישראלית אינם נחלת הימין הקיצוני בלבד. האפשרות כי גורמי שמאל, וכן קבוצות מובחנות בציבור החילוני הישראלי, עלולים לפרש את השינויים בחברה

הישראלית כאיום ישיר על אורח חייהם וערכיהם הבסיסיים, אינה דבר מופרך. פרשנות כזאת עלולה להוביל קיצונים בציבור זה לדרכי פעולה אלימות, ובכך להטיל את החברה הישראלית למאבק אלים בין קבוצות שוליים קוטביות.

הערות

- 1 ברק בן צור, "המרגלים שבאו מן הכפור – המודיעין המסכל", בתוך: עמוס גלבוש ואפרים לפיד (עורכים), **מלאכת מחשבת, 60 שנות מודיעין ישראלי – מבט מבפנים** (תל אביב: ידיעות אחרונות-ספרי חמד, 2008), עמ' 180-187.
- 2 בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, **מדינת ישראל נגד יגאל בן שלמה עמיר, כתב אישום**, 5 בדצמבר 1995.
- 3 ברק בן צור, "הכשל התודעתי אז והיום", **מצודה, מגזין האבטחה של ישראל**, 21, אוקטובר 2015, עמ' 28-31; אברהם רותם, **האמת, חבר, הוצאת בר/קרן, רמת השרון, 1999**, עמ' 19-20; זאב שיף, "הרוצח לא נדרש למאמץ גדול מדי", **הארץ**, 6 בנובמבר 1995; יוסי מלמן, "יום כיפור של השב"כ – אמרו מומחי אבטחה על המחדל שאפשר את הרצח", **הארץ**, 6 בנובמבר 1995; בוקי נאה, דני שדה וטובה צימוקי, "השב"כ פישל", **ידיעות אחרונות**, 6 בנובמבר 1995.
- 4 צבי זינגר, "הכתובת הייתה על הקיר ועל השלטים", **ידיעות אחרונות**, 6 בנובמבר 1995; צבי זינגר, "תושב קריית-ארבע: אני שמח מאוד שהרוזן רבין מת", **ידיעות אחרונות**, 7 בנובמבר 1995.
- 5 אפרים לפיד, "ההתנקשות הפוליטית הראשונה בישראל – שליח האו"ם הרוזן ברנדוט", **ISRAELDEFENSE**, 12 במרס 2015.
- 6 דוד בן-גוריון, **יומן מלחמה**, משרד הביטחון ההוצאה לאור, תל-אביב, 1984, עמ' 838-839; ברק בן צור, **ההשפעה הנודעת לקברניטים על תפקודן של קהילות מודיעין**, הוצאת אוניברסיטת חיפה, חיפה, 2003, עמ' 201.
- 7 כרמי גילון, **שב"כ בין הקרעים**, הוצאת משכל, ידיעות אחרונות וחמד, תל-אביב, 2005, עמ' 103.
- 8 שם; נדב שרגאי, "תכנית עבודה לתנועת הגאולה", **הארץ**, 14 בדצמבר 2006.
- 9 **דין וחשבון ועדת החקירה לעניין הטבח במערת המכפלה בחברון התשנ"ד** (ירושלים: תשנ"ד, 1994). הטבח שבוצע בידי ברוך גולדשטיין ב-25 בפברואר 1994 הביא למותם של 29 מתפללים מוסלמים במערת המכפלה בחברון.
- 10 נדב שרגאי, "במהרה בימינו", **הארץ**, 8 באפריל 2008; בית המשפט המחוזי בירושלים, **מדינת ישראל נגד דמיאן בן רצקו פקוביץ, הכרעת דין**, ת"פ 109/98, 30 במרס 1999; בית המשפט המחוזי בירושלים, **מדינת ישראל נגד אביגדור בן ולרי אסקין, הכרעת דין**, ת"פ 108/98, 5 באוקטובר 1999; בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים, **ערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 15 באפריל 1999**, ע"פ 3338/99, 20 בדצמבר 2000.
- 11 **ש.ם.**
- 12 בית המשפט המחוזי בירושלים, **מדינת ישראל נגד דמיאן בן רצקו פקוביץ, הכרעת דין**. מתוך הכרעת הדין עולה כי חברים שהשתייכו לקבוצה זו היו מעורבים במעשי אלימות, ביניהם ניסיון הצתת של משרד "דור שלם דורש שלום" בירושלים, מעשי פגיעה ברגשות של מוסלמים, לרבות השלכת ראש חזיר בקבר עז א-דין אל-קסאם בבית הקברות בעיירה נשר.
- 13 נדב שרגאי, "מימין מכהנא", **הארץ**, 2 בדצמבר 2008; נדב שרגאי, "הרב וולפה בכינוס נגד פינוי בית המריבה: ממשלת ישראל כיום היא האויב של עם וארץ ישראל", **הארץ**, 17 בנובמבר 2008.
- 14 חיים לוינסון, "המרד הגדול של נערי הגבעות השאיר את תגי המחיר והמאחזים הרחק מאחור", **הארץ**, 7 באוגוסט 2015.
- 15 בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, **עתירה נגד החלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא להעמיד לדין את מחברי הספר תורת המלך**, בג"ץ 2684/12, 2688/12, 9 בדצמבר 2015.

- 16 רועי שרון, "ספר שמופץ בימין מסביר מתי מותר להרוג 'גויים'", NRG, 9 בנובמבר 2009.
- 17 בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, **עתירה נגד החלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא להעמיד לדין את מחברי הספר תורת המלך**.
- 18 בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, **הרב עידו אלבה נגד מדינת ישראל, פסק דין**, ע"פ 2831/95, ירושלים, 24 בספטמבר 1996; בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים, **איתן קהלני, היוזע קהלני נגד מדינת ישראל, פסק דין**, ע"פ 1368/96, 6 במאי 1997.
- 19 נועה שפיגל, "פעיל ימין שהוגדר מסוכן שוחרר בגלל טעות של הפרקליטות", **הארץ**, 30 ביולי 2015; עמוס הראל וחיים לוינסון, "הערכה במערכת הביטחון: מטרת המציתים בדומא – הפיכה מבוססת הלכה", **הארץ**, 3 באוגוסט 2015.
- 20 חיים לוינסון, "פעיל ימין שחיבר מדריך למחבלים יהודים הורשע בעבירת המרדה", **הארץ**, 18 בפברואר 2016; לוינסון, "המרד הגדול של נערי הגבעות השאיר את תגי המחיר והמאחזים הרחק מאחור"; "מאיר אטינגר: השב"כ מנהל מלחמה נגד היהדות", **הארץ**, 28 ביולי 2016.
- 21 הראל ולוינסון, "הערכה במערכת הביטחון: מטרת המציתים בדומא – הפיכה מבוססת הלכה". יצוין שההליך המשפטי בעניין דומא עדיין בעיצומו. לפיכך, מאמר זה מדבר על הדמיון, אבל לא קושר קשר ישיר ומפליל בין "ההנהגה" ובין המבצעים.
- 22 שפיגל, "פעיל ימין שהוגדר מסוכן שוחרר בגלל טעות של הפרקליטות".
- 23 בית משפט השלום ברחובות, **מדינת ישראל נגד משה חיים אורבך, הכרעת דין**, ת"פ 675-08-15, 18 בפברואר 2016.
- 24 לוינסון, "המרד הגדול של נערי הגבעות השאיר את תגי המחיר והמאחזים הרחק מאחור".
- 25 בית משפט השלום ברחובות, **מדינת ישראל נגד משה חיים אורבך, הכרעת דין**.
- 26 **שם**. בית המשפט חיווה דעתו על מסמך "מלכות זדון" באומרו: "מרשם ברור, הנחייה אופרטיבית צעד אחר צעד כיצד יש לבצע מעשים אלימים [...] תוכנו כולו כולו הסתה ברורה לביצוע מעשי אלימות חמורים, בבחינת 'לך תעשה', 'לך תבצע', תוך פירוט רב והנחייה כיצד להימנע מלהיתפס".
- 27 שפיגל, "פעיל ימין שהוגדר מסוכן שוחרר בגלל טעות של הפרקליטות".
- 28 מאיר דגן, **דאע"ש כאתגר לעולם המערבי**, הרצאה, ספריית לינדון ג'ונסון, אוסטין, טקסס, ארצות הברית, 14 באוקטובר 2014; חיים לוינסון, "נעצר מאיר אטינגר היעד מספר אחת של החטיבה היהודית", **הארץ**, 3 באוגוסט 2015.
- 29 אתר שירות ביטחון כללי, מורשת, סקירות ופרשיות, "חשיפת רשת חבלה וריגול יהודית ערבית", 7 בדצמבר 1972.
- 30 אודי אדיב, "מצפן, המצפון והפנטזיה", **הארץ**, 15 בדצמבר 2010; דפנה לוי, "על הבגידה", **הארץ**, 5 במארס 2002.
- 31 בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים, **מרדכי ואנונו נגד מדינת ישראל, פסק דין**, ע"פ 172/88, 27 במאי 1990; בג"ץ 5211/04, 26 ביולי 2004.
- 32 בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים, **ענת קם נגד מדינת ישראל, פסק דין**, ע"פ 8445/11, 31 בדצמבר 2012.
- 33 בית המשפט העליון, **מדינת ישראל נגד ענת קם, החלטה**, בש"פ 1159/10, 1220/10, 14 באפריל 2010.
- 34 אמיר אורן, "מסמכי סנודן: המודיעין הישראלי שיתף פעולה עם ארה"ב ובריטניה במעקב אחר הנהגת איראן", **הארץ**, 22 בפברואר 2015; ברק רביד, עמוס הראל, עופר אדרת, "מסמכי סנודן: ארה"ב ובריטניה יירטו מיילים של לשכות אולמרט וברק", **הארץ**, 21 בדצמבר 2013; גלן גרינוולד, יואן מקאסקיל ולורה פויטראס, "נחשף המדליף בפרשת הריגול האינטרנטי: 'אני מוכן להקריב הכול'", **הארץ**, 9 ביוני 2013.